

Slovniška mrvica.

Popolnoma krivična je pritožba, da se za delo z rokami neprimerno slabeje plačuje, kakor za delo z glavo; vsaj je največkrat to ravno narobe. Koliko denarja stane to, da se človek izučí za jurista (pravnik), koliko časa mora študirati, koliko težkih preskušinj prestati, da je za delo svoje sposoben spoznan. Zdaj ima pravico do dela; al država nima dolžnosti vsakemu juristu priskrbeti dela. In če mu ga dá, kako dolgo mora jurist potem še zastonj delati, koliko časa mora biti še zadovoljin s tako majhno plačo, da se mu še slabše godí, kakor navadnemu delavcu, posebno ker mora živeti po svojem stanu. Tudi medicinec (zdravnik) ni na boljem, da, še na slabšem je, ker je navadno, kakor obrtnik ali delavec, navezan na „kunde“, katerih si mora še le pridobiti. Ko je zdravnik po dolgih študijah, hudih preskušnjah postal doktor zdravstva, ima pravico, iz svoje vednosti in umetnosti vleči obresti; al država nima dolžnosti, priskrbovati mu bolnikov. Nekoliko boljša se godí navadno duhovnikom, čeravno veliko stanejo, predno postanejo mašniki. Ker je pomanjkanje duhovnikov povsod, dobí vsak novomašnik res brž službo. Al kake obresti ima od vsega porabljenega kapitala, kako plačo za vse svoje težko telesno in duševno delo, pri katerem je večkrat v smrtni nevarnosti! Za gotovo se sme trditi, da večina obrtnijskih pomočnikov (kselov) materijalno bolje stoji, kakor večina kaplanov ali duhovnih pomočnikov, in da ima veliko samostojnih obrtnikov boljše dohodke in prijetnejše življenje od navadnih župnikov.

Če govorimo o nižih stanovih, moramo reči, da ima vsak strgár, postrešček, hlapec itd. boljši zaslužek, kakor na pr. kak pisar, čeravno oba ves dan delata in se je ta stokrat več učil in denarja porabil za izobraženje svoje, kakor oni.

Vsak pravi prijatelj „delavcev“ jim mora to odkritosrčno in pošteno v obraz povedati. Najhujši sovražniki njihovi so tisti, ki se jim prilizujejo, jim dajó prazne nade, da bi jih imeli kot močno množico za sabo ali pa jih gnali pred seboj; če bi se na slabo obrnilo, bi jih popustili za „kanonenfutter“, kakor se je to na Francoskem že zgodilo. Njihov ideal Lasalle živi v obilnosti in za „delavce“ še ni čisto nič prestal, pač pa oni že mnogo za-nj.“

Tako podaja „Reform“ tako imenovane vodje „delavcev“, ki so skoro vsi sicer rokodelskega stanu, a zdaj večidel živé o tem, da na stroške „delavskih društev“ brez dela postopajo in se dajó za svoje hujskalne besede drago plačevati. V Ljubljani takih tičev petja do zdaj sicer ni še bilo slišati, a vsaka gnjiloba, če se skonca ne ustavi, gre naprej in kedar postane nevarna, je navadno že prepozno, ustaviti jo.

Mi prav dobro vemo, da se našim rokodelcem slaba godí; al to je nasledek tega, da se slaba godí vsem onim stanovom, od katerih obrtniki in rokodelci živé. Ne rečemo, da vlada na tem ni prav nič kriva; al zahtevati, da bi ona vse svoje studence odprla le „delavcem“, to je abotno, kajti za kóga bodo delavci delali, če njihovega dela nihče ne potrebuje, ga plačati ne more!

Zato, delavci po naših pokrajinah, ne dajte se motiti po petji tičev, ki prihajajo sem iz tujega ali vam žvrgolé pesmice po notah, katere so od drugod dobili. Škoda za čas, v katerem jih poslušate; boljše je, da med tem delate in si služite pošteno svoj kruh, kajti če si sami ne pomagate z delom svojih rok, oni aposteljni socializma vam gotovo ne bodo pogače pekli.

Naj stoji tù mala opomnja o tisti vrsti zloženih stavkov, ki jim ozirni zaimek kateri začinja stranski ali odvisni stavek (imenovan za to ozirni, relativni stavek). Od pike do pike, to je, v enem zloženem stavku, olikani jeziki in zlasti tudi slovenščina ne trpé po več takih ozirnih stavkov; a dostikrat vidimo v kakem slovenskem spisu, kako stavek iz stavka dalje poganja in raste do treh in še več. Vzemimo primer: „Čislaj mi kmeta, ki obdeluje rodovitno zemljo, iz katere raste rumena pšenica, ki imamo beli kruhek iz nje“ itd. Kdor tako piše, o tem smemo reči, da peró njega vodi, a ne on peresa. Kadar koli vidiš, da ti z enim ozirnim stavkom misel še ni dopovedana, narédi piko in začni nov stavek.

Niti drugi odvisniki ne smejo ploditi se eden iz drugega, ter ne veljá na pr. tako: „Pisal sem mu, da bi se spomnil, da mi je še dolžan“ itd.

Pristavek. Nagovarjal me je že včasih kdo, naj bi večkrat napisal po kako slovniško opomnjo, ali — da se odkrito reče, — vspeha ni viditi. Res, današnja slovenščina, ako jo primerjamo z nekdanjo, kakor je pred nekaj leti bila, kaže na eno stran precej napredka in razvitka, ki bi ga po nekem mogli šteti za naš pritrud, ali v nekaterih rečéh kaže morebiti tudi nekoliko nazadka. Koliko smo se prej natrudili, da bi v slovenski knjigi obveljala pravilnejša raba glagolov gledé dovršenega ali trpečega djanja, pa jih je dokaj, kateri — pisoč slovenski — še zdaj ne vedó, v čem stoji vsa ta stvar. In vendar je pravilo tako lahko in prosto, zlasti za indikativ zdanjega časa, o katerem se to vprašanje najraje suče, namreč: Kadarkoli se kaj v resnici dela ali godí prav takrat, kedar pisec piše, tedaj mu je vzeti nedovršni glagol v zdanjem času. Gre torej za pravi zdanji čas, in ne za kak nedoločen čas, kakoršen se izražuje na pr. v pregovorih (poslovice) in aforizmih. Torej: „Bog vlada in vzdržuje vesvoljni svet“ (vlada ga brez prestanka, vsegdar, torej tudi takrat, kadar to pišem). Čas hití (ker vedno hití —).

Vzemimo druge vrste primer: Nasprotne stranke časnik, katerega nekdo pobija (recimo: turški list), zabavlja v nekem sestavku (katerega pobijajoči pisatelj ima pred sabo, kedar piše, da lahko s prstom pokaže na dotično mesto) zoper slovenske šole in s tem kaže, da ni res — kakor se šemi — prijatelj ustave národno enakopravnost zagotavljajoče (ne: s tem pokaže, kakor se pogostoma piše, ker to ali ni nič ali je pa prihodnji čas, v obojem slučaju pobijanje ne bi bilo primerno). Kdor je kos, zapisati tukaj: pokaže, res ne zna slovenski.

Tudi na take stavke naletiš kjekod, namreč: „Naročim ti, da mi naznanjaš, če te je ta moj list zdravega našel.“ Nad glagolom: naročim (mesto: naročam, kakor bi napisal vsak drug Slovan) ne bi se jaz toliko spotikal, ker se v narodu največ tako govori, ali „naznanjaš“ v odvisnem stavku — to je prava potvora (monstrum), kakor bi Čeh rekel.

Neki odbor prejmlje blagovoljne prispevke ter gospodu, ki je že večkrat kaj podaril, po časniku tako odpisuje: „Ob enem, ko odbor sprejem doneska potrudi, blagemu daritelju prisrčno hvalo ponavlja.“ Kako bi moglo biti prav tako?! Saj se prejem denarjev potrjuje v istem času, v katerem se hvalo ponavlja! Torej: „Ob enem ko — potrjuje, hvalo ponavlja, ali

pa z gerundijem: „Potrjaje prejem doneska svojo hvalo ponavlja.

In kaj da se reče o napačnem — pred nekimi leti nenavadnem — besednem redu, ki se ga nekateri — bodi iz nedoumnosti, bodi iz trmoglavosti strastno držé, pišoč: „Tako zgodilo se je“, namesti: „Tako se je zgodilo“; a sosebno v odvisnih stavkih o postavljanji besedic: „bi, sem, si, je“ itd. na konec, na pr. „Ako bilo bi potrebno, nam.: „ako bi bilo potrebno“; „če prigodilo se je kaj tacega“, namesti: „če se je prigodilo“ — dalje: „gmoten (gmah, gmajna, gmerati) namesti občno evropejske: materijalen (ali ne: materijelen), — moraličen namesti moralen.

Tudi glagol: „njergati“, s katerim se neki časnik včasih na dan upa, prilegal bi se bolje tisti dobi, ko se je z enakimi labacizmi, vsakakor germanizmi v caker hodilo. Dixi.

Hrvatska bibliografija.

Znano je, da knjigarska organa „Oesterr. Buchhändler - Correspondenz“ v Beču in „Börsenblatt“ v Lipsiji imata stalno rubriko za bibliografijo. Za ta oddelek dajem jaz od lanskega leta poročilo o jugoslovenskih delih: hrvatskih, srbskih, slovenskih in bolgarskih, in to je z imenom založnikov objavljano v listu „Oesterr. Buchhändler - Correspondenz“. Ta knjigarska oznanila imajo dvojin namen: 1. Takim načinom objavljena dela jemljó se v Brockhausov „Allgem. Bücherlexikon“, katerega 15. zvezek bode zdaj izšel, zatorej niso pozabljena. 2. Po tem poti naznanjena dela se lahko nahajajo in kupavajo ne samo ta čas, dokler so nova, temveč tudi v prihodnje, kar, žalibog, ni moči posebno pri onih delih, koja zalaga pisatelj ali jih izdajajo literarna društva, katera zatorej ostanejo nepoznana velikemu knjigotržtvu in zunanjim prijateljem jugoslovenskega slovstva, a v kratkem časi se zabijo, kakor so najbrž izkusili mnogi naši pisatelji, ki so izdajali dela v lastni založbi, in literarna naša društva. Da se pospeši korist, omenjena v prvi točki, in da se pride v okom nazadku, naznanjenemu v drugi točki, more postrezati zgolj bibliografija v knjigarskih organih, kakor je bilo zgoraj omenjeno. Zatorej v interesu naše literature in v interesu pisateljev, koji sami zakladajo svoja dela, ter v interesu književnih družeb in družih izdajateljev in založnikov, najvljudnije prosim: naj mi vsakédó, kedar izide kako delo v hrvatskem, srbskem, slovenskem ali bolgarskem jezici, pošlje jeden odtis, da mi ga bode moči uvrstiti v navedeno bibliografijo. Delo naj se pošlje franko, eventuelno pod križnim zavitkom, in cena naj se mu tudi naznani.

Za to naznanilo v bibliografijo se ne plača nikaškošen honorar ali drugi stroški, razven, da se franko pošlje jeden odtisek dela.

Vsa takova dela prejemljem v obilnem številu odtisov v komisijo za prodajo občinstvu in na debit za knjigarje, s katerimi imam razširjene zveze po znameniti svoji zalogi in po založbi jugoslovenske naše akademije znanosti in umetnosti, in zaradi tega se nadejam obilih pošiljatev. Ako se knjige ne pošljó meni v komisijo, prosim, da se mi pri vsaki knjigi naznani firma ali adresa, na katero se morem opirati in kamor se imajo obračati knjigarji, da dobodo delo.

V Zagrebu 23. marcija 1877.

Knjigarna Lavoslava Hartmana v Zagrebu.

Zabavno berilo.

Angora.

Zgodovinski - romantičen obraz.

(Dalje.)

2.

Sultanov seralj v Brusi! — kako se razlikuje od njegovega seralja v Drinopolji! kakor dan, pa noč; kakor mesec, — njegov svit, pa solčni žar! Tam v Drinopolji poleg vse oholosti kraljuje vendar-le nekova puhlost, tu pa v Brusi dije nekovo čaralno življenje, kakor bi ga prošinjala Aladinova svetilnica! — duša tone, topí se v razkošji, in ti vetriči, ki dišijo po gaji v seralji, zdé se človeku, da so napojeni z dehom sladkega, mamečega razkošja, da nehotoma dremlje duh, telo pa omaguje vsled tega mamljivega vpliva. Ali je kaj čudovitega to, ker je Bajazet prikazal se sredi svojega seralja v Brusi, ker je nadihal se njegovega mamečega zraka, ter zopet pogreznil se v lenost — še večó, nego so bile iz nje probudile ga srčne derviševe besede tam v Drinopolji? — ali smemo lenobo imenovati to, če kdo vživa razkošje, kakoršno more izumiti preširna jutrovska obraznost? — Kaj je sultanu na mari država? — njegova država je zdaj harem — in njegovi državljanje so najdičnejše krasotice, ki so jih iz vseh kotov sveta zbrali, zato da slavé radovanke; kaj mu je do vojske? — saj vojskuje s haremom in s kratkim časom, s katerim ga saltimbanke — njih ples, in glumci in burkeži — njih igre vzbujajo na nove snubitve; kako izborna slastna je Peloponeška malvazija (vino), ali Cipersko vino, ki so ga zaplodile mlečne kaplje Venerinih prsi, — kaplje, ki so na zemljo kanile, ko je došla Amorja! Kdo bi mogel biti še padišah, — kdo vojščak, kdor je samega razkošja pijan tako, kakor Bajazet? — Bajazet je srečen tako, da je zabil sam na-se, na svet okrog sebe, — na svet, s katerega méni, da je vzletel, zato da vživa vseh sedmih Mohamedovih nebes razkošje.

Kaj se torej ta derviš, ki svojo nagoto ubožno pokriva z raztrgano obleko, mudí v teh dragocenih sobanah padišahovega seralja, — v sobanah, po katerih se ambra mési z rožno vonjavo? — Ne strinja se njegova vnenjost z leskom okrog njega, ne vjemlje se njegovo resno, jezno oko s temi veselimi obrazi, s temi radostnimi razgovori, ki se razlegajo po sobanah, da je čudno, kako je ta čudoviti gost prišel v padišahov seralj; gotovo ni prišel va-nj zato, da bi razveseljeval druge, ali samega sebe! Zaničljivo gleda prelepo posodje in dragotino po sobi, — zaničljivo pljuje po Perziških šarenicah, po katerih ima prostor, da hodi.

„Ali ni ta svét, ki je ustvaril ga Allahovi deh, z vsemi svojimi vodami in gorami, sè svojimi palmami in sè svojim cvetjem vred krasnejši, — da, ali ni pustina sama, kedar „samum“ po nji raznaša peščene oblake, krasnejša in čistejša od teh vaših otročarij?!“ — premišljaj je in čudil se derviš — „ali bi morda zemlja, ki jo je Allah ustvaril, ožulila vam podplate, ker jo pokrivata z grehotnimi izdelki človeških rok Allahu na zaničevanje, kakor bi ne bilo dobro to, kar je ustvaril?!“ — jezi se sveto razsrjen in v nevolji Indiškega „fakira“ pljuje po stenah in po šarenicah — „uničíte le-to!“ — ukazuje skoro glasno — „to vse je satanovo delo, vi pa ste njegovi služniki“ — jezi se in ozira okrog srditih oči, ki izražajo gnjusnost.

A nihče mu ne brani tega njegovega nenavadnega početja, ki močno sramoti padišaha samega, temuč vsakedo se ogiblje njegovih oči, vsem veselost gine z obra-